



TÜRK-İŞ

Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu



TÜRKİYE AVRUPA BİRLİĞİ İLİŞKİLERİ

Yıldırım KOÇ

Eğitim Yayınları No. 66

7.14

03

01

57



TÜRK-İŞ

**TÜRKİYE İŞÇİ SENDİKALARI
KONFEDERASYONU**

TÜRKİYE AVRUPA BİRLİĞİ İLİŞKİLERİ

Yıldırım KOÇ
TÜRK-İŞ
Bilgi Merkezi
Eğitim Yayınları No. 66
Tarih:
Demirbaş No: ...1857...
Tasnif No: 337.14.KOÇ

200

Bilgiye işlenmiştir.

TÜRK-İŞ Eğitim Yayınları No. 66
Ankara, 2001

TÜRK-İŞ Genel Merkezi
Genel Eğitim Sekreterliği
Bayındır Sokak No. 10
Kızılay - Ankara

Yıldırım KOÇ
TÜRK-İŞ Genel Başkan Danışmanı
YOL-İŞ Eğitim ve Araştırma Dairesi Müdürü

Baskı:
Başak Matbaacılık
(0.312) 384 27 61 - 62

İÇİNDEKİLER

Sunuş	5
Giriş.....	7
Avrupa Birliği Nedir?	14
Türkiye'nin Avrupa Birliği ile İlişkileri Nasıl Gelişti?	24
Avrupa Birliği'nin Türkiye'ye Yönelik Politikası Neden ve Nasıl Değişti?	33
Gümrük Birliği Kime Yaradı?	46
Avrupa Birliği Türkiye'yi Tam Üyeliğe Kabul Etmek İçin Hangi Koşulları İleri Sürüyor?	52
Avrupa Birliği'ne Aday Üyelik İşçi Sınıfımıza Bir Kazanım Getirecek Mi?	61

SUNUŞ

Türkiye bugünkü biçimiyle Avrupa Birliği olan yapılanmaya üye olmak için 1959 yılında başvurdu; 1963 yılında da Ankara Anlaşması imzalandı. Gümrük birliğine geçiş ise ancak 31 Aralık 1995 tarihinde gerçekleşti. TÜRK-İŞ, ilk yıllardan itibaren, Türkiye'nin Avrupa Birliği'nin eşit hak ve yükümlülöklere sahip üyesi olmasını istedi; bu konudaki girişimleri destekledi. Ancak Avrupa Birliği'nin Türkiye'ye yönelik politikası zaman içinde önemli değışikliklere uğradı. Avrupa Birliği yetkili organları, tam üyelik görüşmelerine başlamak için, Türkiye Cumhuriyeti'nin üniter devlet yapısının bütönlüğü açısından ciddi sakıncalar yaratacak taleplerde bulunmaya başladılar. 2000 yılı Kasım ayında yapılan Nis Zirvesinde de Türkiye ile üyelik görüşmelerinin uzunca bir süre mümkün olmadığı gerçeğı ortaya çıktı.

Bu kitapçığın, Türkiye'nin Avrupa Birliği ile ilişkilerinin değerlendirilmesine yardımcı olacağına inanıyorum.

Salih KILIÇ

Genel Eğitim Sekreteri

GİRİŞ

TÜRK-İŞ, Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne tam üyeliğinden yanadır. Bu konu, 1-5 Aralık 1999 tarihlerinde toplanan 18. Genel Kurulda görüşülmüş ve aşağıdaki karar alınmıştır:

"Türkiye'nin Avrupa Birliği ile ilişkilerinde ve genel olarak dış ilişkilerimizde, ulusal çıkarlarımıza zarar verebilecek, ulusal onurumuza gölge düşürebilecek veya bütünlüğümüzü ve bağımsızlığımızı tehdit edebilecek tutum ve davranışlardan kesinlikle kaçınılmalıdır."

Türkiye'de sık sık sorulan bir soru, Avrupa Birliği'ne girilip girilmemesi gerektiğidir. Bu soru günümüzde yanlıştır. Sorulması gereken doğru soru, Avrupa Birliği'nin Türkiye'yi almaya niyeti var mıdır, yok mudur, olmalıdır. Son 10 yılda yaşananlar, Avrupa Birliği'nin Türkiye'yi tam üyeliğe alma gibi bir niyetinin kesinlikle olmadığını, ancak Türkiye'nin stratejik önemi nedeniyle de Türkiye'yi el altında ve denetim altında tutmak istediğidir. Bu ise ancak Türkiye sömürgeleştirilerek olabilir. Bu nedenle, Avrupa Birliği'nin yetkili organları ve özellikle tam üyelik konusunda onay vermesi gereken Avrupa Parlamentosu, gerek taleplerinin içeriği, gerek üslubuyla, bir sömürge valisi gibi davranmak istemektedir. Avrupa Birliği, 31.12.1995 ta-

rihi itibariyle girilen gümrük birliği ile isteklerinin büyük bir bölümünü elde etmiştir. Bu nedenle, Türkiye'yi tam üyeliğe alıp, AB yetkili organlarında Türkiye'nin temsil edilmesini kabul etmesi söz konusu değildir. Bu nedenle tam üyelik için sürekli olarak yeni şartlar konmaktadır. Ülkemizdeki bazı çevreler ise tam bir teslimiyet içinde tüm sorunların çözümü için Avrupa Birliği'ne bel bağlamış, ulusal bağımsızlığı ve ulusal egemenliği gerektiğince dikkate almaz bir durumdadır.

Türkiye ile Avrupa Birliği arasındaki ilişkiler her geçen gün daha da önem kazanmaktadır. Avrupa Birliği'nin Türkiye'den talepleri, Türkiye Cumhuriyeti'nin üniter devlet yapısının bütünlüğü ve bağımsızlığı ile bağdaşmayacak isteklerdir. Bu taleplerin yerine getirilmesi, Türkiye Cumhuriyeti'ni parçalayarak, ulusumuzu bölecek, yeni bir Yugoslavya yaratacaktır.

Türkiye, sorunlarını Avrupa Birliği sayesinde çözmezcektir. Türkiye, Avrupa Birliği'ne üyelikle güçlenmeyecektir. Türkiye sorunlarını Avrupa Birliği'ne rağmen çözecek ve güçlenecektir. Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne tam üye olarak kabul edilebilmesi ise Türkiye'nin daha da güçlenmesine bağlıdır.

Avrupa Birliği ve Avrupa Birleşik Devletleri uzun bir öyküdür. Avusturyalı Kont Coudenhove Kalergi, 1923 yı-

linda Avrupa Birleşik Devletleri'nin kurulması doğrultusunda bir çağrı yapmıştı. Winston Churchill de 19 Eylül 1946 tarihinde Avrupa Birleşik Devletleri'nin kurulmasını gündeme getirdi.¹

Bugünkü biçimiyle Avrupa Birliği, işçilerin birleşme projesi olarak gündeme gelmedi. Avrupa Topluluğu tarafından 1987 yılında yayınlanan bir kitapta,² Avrupa Topluluğu'nun oluşumunun birinci nedeni olarak, Avrupa'nın iç çatışmalar nedeniyle "dünya sahnesinin merkezindeki çok eski konumunu yitirmesi" ve "Avrupa'nın yerinin iki yeni süpergüç olan Amerika Birleşik Devletleri ve Sovyetler Birliği tarafından alınmış olması" gösterilmektedir.

Bugün Avrupa Birliği'nin kendi silahlı kuvvetlerini kurması doğrultusunda adımlar atılmaktadır. 1985 yılından beri bir Avrupa pasaportu kullanılmaktadır. Beethoven'in bir eseri Avrupa'nın "ulusal" marşıdır. Mavi zemin üzerindeki 12 sarı yıldız Avrupa Birliği'nin bayrağıdır. Avrupa para birimi Euro da kullanıma girmiştir ve yakında tedavüle çıkacaktır. Avrupa Birliği ülkelerinde dükkanlarda malların fiyatları hem o ülkenin parasıyla, hem de Euro olarak gösterilmektedir.

1 Borchardt, K.D., **European Integration**, European Communities, Brüksel, 1995, s. 5 ve 9.

2 European Communities, **European Unification, The Origins and Growth of the European Community**, Lüksemburg, 1987, s. 5.

Amerika Birleşik Devletleri'nden farklı bir süreçle bir Avrupa Birleşik Devletleri oluşmaktadır.

Türkiye, Avrupa Birleşik Devletleri'nin henüz çok belirgin bir biçimde ortada olmadığı koşullarda, Avrupa ile ekonomik bütünleşme sürecine Ankara Anlaşması ile girdi. Avrupa'nın endüstrileşmiş altı ülkesinin oluşturduğu Avrupa Topluluğu, uluslararası dengeler açısından önemli bir konuma sahip olan Türkiye'nin ucuz işgücünden de yararlanmak istiyordu. Türkiye'nin Avrupa Topluluğu ile ekonomik bütünleşmesini öngören Ankara Anlaşması, Türkiye'deki siyasal gelişmelere, dünyadaki ekonomik durgunluğa ve ardından da Sovyet sisteminin çökmesine bağlı olarak, ancak gecikmeli biçimde uygulanabildi.

Sovyet sisteminin çöküşüne kadar, Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne tam üyelik şansının bulunduğundan söz edilebilir. Ancak Sovyet sisteminin çöküşünün ardından güç dengelerinde ve Avrupa Birliği'nin Türkiye'ye bakışında önemli bir değişiklik yaşandı. Avrupa Birliği, Türkiye'ye olduğu kadar, Akdeniz bölgesindeki diğer ülkelere karşı politikasını da yeniden biçimlendirdi.

Bugün kısa ve orta vadede Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne tam üyeliği söz konusu değildir. Avrupa Birliği ülkeleri, Türkiye ile ilişkilerini eşitlik temelinde değil, bir astlık-üstlük ilişkisi temelinde yeniden biçimlendirmek isten-

mektedir. Avrupa Birliği, aralarında Türkiye'nin de bulunduğu Akdeniz lkelerinin, kendisini sorunlu bölgelerden ayıracak bir tampon oluşturmasını planlamaktadır. Bu tampon bölge aynı zamanda gerektiğinde kullanılabilecek bir ucuz işgücü kaynağı, büyük bir pazar, arzulandığı biçimde değerlendirilebilecek doğal kaynaklar da sağlamaktadır. Ayrıca, Avrupa Birliği vatandaşlarının turizm gereksiniminin ucuz ve güvenlikli bir biçimde sağlanması açısından da Akdeniz bölgesi önemlidir. Diğer bir deyişle, Avrupa Birliği, her açıdan kendi arka bahçesini yaratmaktadır. Türkiye için yeni koşullarda biğilen rol ise, bu arka bahçede yer almaktır.

Avrupa Birliği, gerek tek tek ülkeler, gerek bütünlük olarak, Akdeniz bölgesine geğmişte de önem vermişti. Ancak Sovyet sisteminin çöküşü, Avrupa Birliği'nin bu bölgeye ilişkin politikalarında köklü değerikliklere yol açtı. Almanya, gerek Doğu ve Batı Almanya'nın birleşmesiyle, gerek de Avrupa Birliği'nin orta ve doğu Avrupa'ya doğru genişleme sürecine girmesiyle, Avrupa Birliği iंदindeki gücünü artırdı. Fransa ve İtalya ise, Avrupa Birliği iंदindeki bu yeni dengeyi bir parça değeristirmek amacıyla, Akdeniz bölgesindeki ülkelerle ilişkilerin geliştirilmesi konusuna ağırlık verdi. Ayrıca, Avrupa Birliği'nin bütününün, Akdeniz'de hakimiyet kurulmasından büyük çıkarı vardı.

16 Nisan 1999 günü Stuttgart'ta yapılan ve Avrupa Birliği'nin üst düzey yetkililerinin katıldığı bir toplantıda, açık oturumu yöneten yetkili, Roma İmparatorluğu'ndan beri ilk kez Akdeniz'de bir bütünlüğün sağlandığından açıkça söz etti ve Akdeniz için, birkaç kez, Latince "mare nostrum" (bizim deniz) kavramını kullandı.³ Bugün yaşanan süreç gerçekten Roma İmparatorluğu'nun yeniden kurulması, Akdeniz'in, "Avrupa Birliği İmparatorluğu" için "mare nostrum" olmasıdır. Türkiye'nin imparatorluğun karar alma mekanizmalarında yer alması, Avrupa Birliği'ne tam üye olması söz konusu değildir.

Ayrıca, ekonomik alanda Avrupa Birliği'nin istekleri ile IMF ve Dünya Bankası'nın isteklerinin çoğu benzer niteliktedir. Avrupa Birliği'nin MEDA (Akdeniz) fonlarından yararlanmanın önkoşulu, IMF ve Dünya Bankası'nın onayladığı programları uygulamaktır. "Avrupa-Akdeniz Ortaklığı Çerçevesinde Ekonomik ve Toplumsal Yapıların Reformuna Eşlik Edecek Mali ve Teknik Önlemler Konusundaki 23 Temmuz 1996 tarihli Konsey Tüzüğü" (EC.No.1488/96) bu önkoşulu şöyle belirtmektedir:⁴

3 Bu kitapçıının yazarı toplantıyı izliyordu.

4 Hazine Müsteşarlığı Dış Ekonomik İlişkiler Gn. Md., 1985-1999 Yılları Arasında Uygulanan Avrupa Birliği Akdeniz (MEDA) Programı Kapsamında Sağlanan Hibelerin Kullanılmasına İlişkin Rehber, Ankara, 1997, s. 3.

"Bu destekleme programlarından faydalananak ülkelerin aşğıda belirtilen yeterlilik ölçütünü sağlamış olmaları gerekmektedir: İlgili ülke, makro-ekonomik düzeydeki reformların etkinliği ve ölçüsü ile uyum içerisindeki, Bretton-Woods kurumları (IMF, Dünya Bankası, y.k.) tarafından onaylanmış bir reform programını gerçekleştirmeli veya bu kurumlarla uyum içinde benzer olan programları, onlar tarafından finansman destekleri şart olmasa da, uygulamalıdır." (M.2/A/1/b)

Avrupa Birliği'nin Türkiye'yi üyeliğe alarak yetkili organlarda nüfusu oranında temsil edilmesini sağlama gibi bir niyeti kesinlikle yoktur. Amaç, Avrupa sermayesinin gümrük birliği ile elde ettiği imkanları daha da geliştirmek, Türkiye'nin ulusal egemenliğini dikkate almamak, Türkiye'yi Yugoslavyalaştırmaktır. Avrupa sermayesi, geçmişte dünyanın birçok bölgesinde ve kısa bir süre önce Yugoslavya'nın parçalanmasına katkısında sağladığı deneyimi Türkiye'de de değerlendirme çabası içindedir. Bu anlayışın insan haklarıyla ve demokrasiyle bağdaştırılabilmesi mümkün değildir. Türkiye'yi sömürgeleştirme çabası içinde olanların insan hakları ve demokrasi konularında söyledikleri de başka amaçlıdır. Bizlere düşen görev, ulusötesi sermayenin ve Avrupa sermayesinin bu oyunlarına karşı, Türkiye Cumhuriyeti'nin bütünlüğüne ve

bağımsızlığına ve laik ve demokratik sosyal hukuk devletine sahip çıkmak, ulus-devleti daha da demokratikleştirerek ve şeffaflaştırarak güçlendirmektir.

AVRUPA BİRLİĞİ NEDİR?

Avrupa Birliği, Avrupa Birleşik Devletleri'ni oluşturma projesidir. Ancak bugüne kadar Avrupa Birliği'nin uyguladığı politikalar, Avrupa sermayesinin politikaları olmuştur.

Birinci ve İkinci Dünya Savaşları Avrupa'dan çıktı ve öncelikle Avrupa'yı tahrip etti. Her iki dünya savaşının sonunda da komünist partilerinin iktidara geldiği ülke sayısı arttı. Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra komünistlerin yönlendirdiği ayaklanmalardan yalnızca Sovyetler Birliği'nde gerçekleşeni iktidarda kalabildi. Ancak İkinci Dünya Savaşı sonrasında Sovyetler Birliği yayılmacı bir politika izledi ve özellikle savaş döneminde direniş hareketlerinde komünistlerin üstlendiği önemli rolü de kullanarak, Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinde Sovyetler Birliği'nin denetimindeki komünist partilerinin iktidara gelmesini sağladı. Ayrıca, Yugoslavya ve Arnavutluk'ta Sovyetler Birliği'nden bağımsız komünist partileri iktidara geldi. Yunanistan'da ise büyük bir iç savaş başladı. Ayrıca, İtalya ve Fransa gibi ülkelerde koalisyon hükümetlerinde komünistler de yer aldı.

1947 yılında Soğuk Savaş başladı. 1949 yılında NATO kuruldu. Soğuk Savaş'ın sendikal alandaki ayağı olan Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu (ICFTU) da, 1945 yılında kurulmuş olan Dünya Sendikalar Federasyonu'ndan ayrılmış olan sendikalarla (Soğuk Savaş sürecinde bölünen sendikaların da katılımıyla) 1949 yılında oluşturuldu.

İkinci Dünya Savaşı sonrasının kapitalist dünyasındaki tek ve tartışılmaz önder durumunda olan Amerika Birleşik Devletleri, Avrupa'da komünistlerin ve Sovyetler Birliği'nin hakim olmasını önlemek için, Truman Doktrini çerçevesinde Marshall Yardımını başlattı. Avrupa'dan kaynaklanan her savaş hem Avrupa'yı tahrip etmiş, hem de komünistlerin çeşitli ülkelerde iktidara gelmesine yolaçan şartları oluşturmuştu. Bu durum hem ABD'yi, hem de Avrupa'da çeşitli kesimleri rahatsız ediyordu. ABD'nin ve Avrupa'da kurulu düzen yanlılarının çıkarlarının korunabilmesi için, Avrupa'da Sovyetler Birliği'nin kontrolunda olmayan bölgelerde yeni bir savaşın mutlaka önlenmesi gerekiyordu.

Bu doğrultudaki ilk adım, ABD'nin de desteğiyle, 1951 yılında atıldı. Savaş sanayiinin temeli, demir ve çeliktir. Savaşın nedenlerinden biri de, demir ve çelik kaynakları üzerindeki anlaşmazlıklardı. Her iki dünya savaşında da Almanya ile Fransa arasındaki anlaşmazlık önemliydi. Bu nedenlere bağlı olarak, öncelikle Almanya ve Fransa'da-

ki kömür ve çelik kaynaklarının ulusal egemenliğin dışına çıkarılması, bir uluslarüstü kuruma devredilmesi kararlaştırıldı.

Ayrıca, Avrupa Birliği ülkelerinde sınıf çatışmalarını önleyecek, sınıflar arasındaki çelişkileri yumuşatacak bir strateji belirlendi. "Avrupa Sosyal Modeli" biçiminde ifade edilen bu anlayış, Avrupa Birliği ülkelerinin sömürgelerinde halklara en acımasız bir biçimde davranılırken, Avrupa işçilerine insanca yaşama ve çalışma koşullarının sağlanmasını temel alıyordu. İngiltere, Fransa, Hollanda, Belçika gibi Avrupa ülkeleri, sömürgelerinden ancak buralardaki kurtuluş mücadeleleri sonrasında vazgeçmek zorunda kaldılar. Avrupa emperyalizmi, kendi içindeki çelişkileri yumuşatmak için, sömürgelerdeki acımasız sömürsünden etkili bir biçimde yararlandı. "Avrupa Sosyal Modeli" olarak sunulan anlayış ve uygulamanın temelinde sömürgecilik vardı. Sömürgelerdeki sömürü ve baskı ile Avrupa'daki "sosyal model" birlikte gelişti.

1951 yılında imzalanan Paris Sözleşmesi ile kurulan Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu, bu doğrultudaki ilk adımı oluşturdu. 1954 yılında ise Batı Avrupa Birliği (BAB) doğdu.

Avrupa Birliği önce Avrupa Ekonomik Topluluğu olarak 1957 yılında Roma Antlaşması ile 6 ülke tarafından kuruldu (Belçika, Fransa, Almanya, İtalya, Lüksemburg

ve Hollanda). 1973 yılında Danimarka, İrlanda ve İngiltere, 1981 yılında Yunanistan, 1986 yılında İspanya ve Portekiz katıldı. Berlin Duvarı'nın 1989 yılında yıkılmasından sonra, eski Demokratik Alman Cumhuriyeti'ni oluşturan bölgelerin Federal Almanya'ya katılması ile yeni bir genişleme yaşadı. 1995 yılında Avusturya, Finlandiya ve İsveç katıldı.

Avrupa Birliği'nin Avrupa Birleşik Devletleri'ne doğru evrilişi özellikle Sovyet sisteminin 1989-1991 yıllarında çöküşünün ardından hızlandı. 1986 yılında Avrupa Tek Senedi imzalandı. Böylece, üye devletler arasında kişilerin, malların, hizmetlerin ve sermayenin serbest dolaşımı tam olarak sağlandı. 1992 yılında imzalanan Maastricht antlaşması ile kuruluşun adı Avrupa Birliği olarak değiştirildi; tek para birimine geçilmesi kararlaştırıldı; "Avrupa vatandaşlığı" kavramı getirildi. 1997 yılında imzalanan Amsterdam antlaşması ile Avrupa vatandaşlarının hakları güçlendirildi ve Avrupa Birliği'nin Orta ve Doğu Avrupa doğrultusundaki genişleme perspektifi de dikkate alınarak, kurumsal ve siyasal yapıların güçlendirilmesi amaçlandı.

1993 yılında ise üyelik konusunda Kopenhag kriterleri getirildi.

Avrupa Birliği devlet ve hükümet başkanlarının Lüksemburg zirvesinde alınan karar doğrultusunda, Güney

Kıbrıs Rum Kesimi, Macaristan, Polonya, Estonya, Çek Cumhuriyeti ve Slovenya ile üyelik görüşmeleri başladı. Romanya, Slovakya, Letonya, Litvanya ve Bulgaristan'la da görüşme hazırlıkları sürdürülüyor.

1954 yılında oluşturulan Batı Avrupa Birliği'nin, Avrupa'nın askeri gücü olması düşünülüyordu. Ancak, Soğuk Savaş koşullarında bu niyet gerçekleşmedi. 1980'li yıllarda "Avrupa savunmasının Avrupalılaştırılması" düşüncesi yeniden önem kazandı. Türkiye, 13 Nisan 1987 tarihinde, Batı Avrupa Birliği'ne katılma niyetini açıkladı. Ancak Türkiye'nin bu başvurusu olumlu karşılanmadı, Türkiye tam üyeliğe burada da alınmadı. Sovyet sisteminin çökmesi sonrasında Avrupa Birliği bu konuda da yeni adımlar attı. Maastricht'te varılan uzlaşma sonrasında, Avrupa Birliği Antlaşması ile, Avrupa Ortak Dış ve Güvenlik Politikasının kapsamına savunma politikasının da katılması ve bunun ilerde ortak bir savunma örgütüne dönüştürülmesi kararı alındı. BAB Bakanlar Konseyi'nin 19 Haziran 1992 tarihinde Bonn'da yapılan toplantısında, BAB'a tam üye olabilmek için AB üyeliği koşulunun aranacağı belirtildi. Ayrıca 1997 yılındaki Amsterdam Antlaşmasından sonra Avrupa Güvenlik ve Savunma Kimliği ele alındı.⁵

5 İlhan, S., **Avrupa Birliği'ne Neden Hayır, Jeopolitik Yaklaşım**, Ötüken Yay., İstanbul, 2000, s. 146.

Avrupa Birliği devlet ve hükümet başkanlarının 1999 yılı Aralık ayındaki Helsinki Zirvesinde, 2003 yılına kadar Avrupa Birliği ülkelerinin 60 günlük süre içinde ve en az bir yıl süreyle hizmet yapacak biçimde 50 - 60 bin kişilik bir askeri gücü seferber edebilmesi için çalışma yapılması kararı alındı. Avrupa Birliği, bu askeri gücün NATO olanaklarını istediği zaman kullanabilmesini istediler. Ancak Türkiye'nin direnmesi sonucunda bu çabaları başarısızlıkla sonuçlandı.

Avrupa Birliği'ni oluşturan 15 ülkenin toplam yüzölçümü 3 milyon 191 bin kilometre kare iken. Hindistan'ın yüzölçümü 3 milyon 288 bin, Avustralya'nın yüzölçümü 7 milyon 687 bin, ABD'nin yüzölçümü 9 milyon 629 bin, Çin'in yüzölçümü 9 milyon 597 bin, Kanada'nın yüzölçümü 9 milyon 976 bin, Rusya'nın yüzölçümü ise 17 milyon 75 bin kilometre karedir. Diğer bir deyişle, Avrupa Birliği'nin yüzölçümü azdır.⁶

Avrupa Birliği'ni oluşturan 15 ülkenin toplam nüfusu 374,6 milyondur. Buna karşılık, ABD'nin nüfusu 270 milyon; Japonya'nın nüfusu 126 milyondur. Ancak Avrupa Birliği'nin önemli bir sorunu vardır. Nüfusları hızla yaşlan-

6 Avrupa Birliği'ne ilişkin veriler için kaynak: European Commission - Eurostat, **A Community of Fifteen: Key Figures (2000)**, Belçika, 2000.

maktadır. Bunun nedeni bir taraftan ortalama ömrün uzaması, diğer taraftan çocuk sahibi olma eğiliminin zayıflaması ve doğum oranlarının düşmesidir. Avrupa Birliği'nin 15 ülkesinde erkeklerde doğuşta ortalama ömür beklentisi 1970 yılında 68,4 yıl iken, 1997 yılında 74,5 yıl olmuştur. Kadınlarda bu sayılar 1970 yılında 74,7 iken 1997 yılında 80,8 idi. Ancak kadın başına çocuk sayısı 1970 yılında 2,38 iken, 1997 yılında 1,45'e gerilemiştir. Avrupa Birliği'nin nüfusu yaşlanmakta ve azalmaktadır. Yaşlanan insanların giderek artan bakım giderlerinin karşılanması büyüyen mali yükler getirmektedir.

Genç nüfusun azalmasına rağmen Avrupa Birliği'nde ciddi bir işsizlik sorunu vardır. İşsizlik artık yapısal bir nitelik kazanmıştır. 15 ülkede işsizlik oranı 1990 yılında yüzde 8'di. 1994-1997 döneminde yüzde 11 dolaylardaydı. 1998 yılında ise yüzde 10'a indi.

Avrupa Birliği'nde istihdam içinde tarım sektörünün payı çok düşüktür. 1998 yılında istihdam edilenlerin yalnızca yüzde 4,7'si tarımdaydı. Türkiye'de bu oran yüzde 43'tür.

Avrupa Birliği bir süreç içinde Avrupa Birleşik Devletleri'ne evrilmektedir; ancak kendi içinde de önemli çelişkiler yaşamaktadır. Örneğin, Federal Almanya, 1989 yılında Demokratik Alman Cumhuriyeti'nin dağılarak kendi

sine katılması sonrasında daha da güçlenmiş ve Avrupa Birliği'nin politikalarının belirlenmesinde daha etkili olmaya başlamıştır. Avrupa Birliği'ne devredilecek karar yetkileri ve Birlik'in genişlemesi konusunda da önemli iç çelişkiler vardır.

Avrupa Birliği'nin üç önemli organı, Avrupa Birliği Konseyi, Avrupa Komisyonu ve Avrupa Parlamentosu'dur.

Avrupa Birliği Konseyi (Bakanlar Konseyi):

Avrupa Birliği'nin yasama organı Avrupa Birliği Konseyi'dir (Bakanlar Konseyi olarak da isimlendirilmektedir). Avrupa Birliği Konseyi'nde toplam 87 oy ülkelere göre aşağıdaki biçimde dağılmaktadır: 10 oyu olan ülkeler: Almanya, Fransa, İtalya, İngiltere. 8 oyu olan ülke: İspanya. 5 oyu olan ülkeler: Belçika, Yunanistan, Hollanda, Portekiz. 4 oyu olan ülkeler: Avusturya, İsveç. 3 oyu olan ülkeler: İrlanda, Danimarka, Finlandiya. 2 oyu olan ülke: Lüksemburg.

Avrupa Birliği Konseyi her üye ülkenin belirli bir konuda görevlendireceği bakanlardan oluşmaktadır. Diğer taraftan, AB ülkelerinin devlet ve hükümet başkanları 1974 yılından beri yılda en az iki kez toplanarak ("Avrupa Zirvesi"), Avrupa Birliği'nin genel politikalarını belirlemektedir.

Avrupa Birliği Konseyi'nde bazı kararlar oybirliğiyle, bazı kararlar 62 oyla alınmaktadır. AB Konseyi'nin kabul ettiği yönetmelikler tüm ÷lkelerde derhal uygulanır. AB Konseyi'nin kabul ettiği yönergeler tüm ÷lkeler için bağlayıcıdır; ancak bunların uygulanması ulusal mevzuatta bir düzenleme yapılmasıyla gerçekleştirilir. AB Konseyi'nin kararları yalnızca ilgili ÷lkeyi bağlar. AB Konseyi'nin tavsiye ve görüşleri ise bağlayıcı değildir.

Avrupa Komisyonu:

Avrupa Komisyonu, Avrupa Birliği'nin yürütme organıdır, hükümetidir. Avrupa Komisyonu'nun 20 üyesi vardır. Üyeler bu göreve getirildikten sonra kendi ÷lkeleri ile ilişkilerini keserler. Fransa, Almanya, İtalya, İspanya ve İngiltere'den 2'şer, Avrupa Birliği'nin diğer ÷lkelerinden 1'er kişi Avrupa Komisyonu'na atanır. Avrupa Komisyonu'na bağlı olarak (Avrupa Birliği görevlisi) 16 bin kişi çalışmaktadır.

Avrupa Parlamentosu:

Avrupa Birliği'nin oluşum sürecinin ilk aşamalarında Avrupa Parlamentosu yalnızca bir danışma organıydı. Ancak zaman içinde bu rol gelişti. 1986 yılındaki Tek Senet, 1992 yılındaki Avrupa Birliği Antlaşması ve 1997 yılındaki Amsterdam Antlaşması ile Avrupa Parlamento-

su'nun sorumluluklarının kapsamı genişletildi ve yetkileri artırıldı. Günümüzde yeni üyelerin kabulünde, diğer ülkelerle ortaklık anlaşmalarının imzalanmasında, bütçenin kabulünde ve benzeri konularda Avrupa Parlamentosu'nun onayı aranmaktadır.

Avrupa Parlamentosu, AB üyesi ülkelerde yapılan seçimlerde seçilen milletvekillerinden oluşmaktadır. Her ülke 5 yılda bir nüfusu ile bağlantılı bir sayıda milletvekili seçmektedir. Avrupa Birliği'nin bugünkü üyeleri ve Avrupa Parlamentosu'ndaki temsilci sayıları (toplam 626) şöyledir:

<u>Ülke</u>	<u>Milletvekili Sayısı</u>
Almanya	99
Fransa	87
İtalya	87
İngiltere	87
İspanya	64
Hollanda	31
Belçika	25
Yunanistan	25
Portekiz	25
İsveç	22
Avusturya	21

Danimarka	16
Finlandiya	16
İrlanda	15
Lüksemburg	6

Türkiye Avrupa Birliği'ne tam üye olursa, Avrupa Parlamentosu'nda 90 dolaylarında milletvekili ile temsil edilecek ve bu milletvekilleri Avrupa Birliği'nin bütünü konusunda söz hakkına sahip olacaklardır. Avrupa Birliği bunu kabullenememektedir.

TÜRKİYE'NİN AVRUPA BİRLİĞİ İLE İLİŞKİLERİ NASIL GELİŞTİ?

Türkiye 31 Temmuz 1959 tarihinde, Yunanistan'ın yaptığı başvurunun hemen ardından, Avrupa Ekonomik Topluluğu'na (AET) üyelik için başvuruda bulundu. AET, Türkiye'nin gelişmişlik düzeyinin tam üyelik için yeterli olmadığını ileri sürdü ve bir "ortaklık ilişkisi" önerdi. Bu öneri kabul edildi ve Türkiye ile AET arasında 12 Eylül 1963 tarihinde Ankara Anlaşması imzalandı. Bu Anlaşma 1 Aralık 1964 tarihinde yürürlüğe girdi.⁷

⁷ Bu ilişki konusunda bkz. DPT, Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Türkiye-Avrupa Birliği İlişkileri Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Ankara, 2000.

Ankara Anlaşması'nın giriş bölümünde "Türk halkının yaşama seviyesini iyileştirme çabasına, Avrupa Ekonomik Topluluğu'nun getireceği desteğin, ileride Türkiye'nin Topluluğa katılmasını kabul ederek..." cümlesi bulunmaktadır. Ayrıca, Anlaşmanın 28. maddesinde şöyle denilmektedir: "Anlaşmanın işleyişi, Topluluğu kuran Anlaşmadan doğan yükümlerin tümünün Türkiye tarafından üstlenebileceğini gösterdiğinde, Akit Taraflar, Türkiye'nin Topluluğa katılması olanağını incelerler."

Ankara Anlaşması sonrasında Türkiye ile AET arasında çeşitli ortak organlar oluşturuldu. Ortaklık ilişkisinin karar organı **Ortaklık Konseyi**'dir. Ortaklık Konseyi, T.C. Hükümetinden üyeler ile Topluluk üyesi Devletlerin Hükümetleri, Topluluk Konsey ve Komisyonu üyelerinden oluşmaktadır. Kararlar oybirliğiyle alınmaktadır. **Ortaklık Komitesi**, Ortaklık Konseyi'nin çalışmaları için ön hazırlıkları yapan bir yardımcı organdır. **Karma Parlamento Komisyonu**, TBMM ve Avrupa Parlamentosu'ndan 18'er üyeden oluşmakta ve tavsiye niteliğinde kararlar alabilmektedir.

Ankara Anlaşmasına göre, Türkiye ile AET arasındaki ilişkilerde önce bir hazırlık döneminden geçildi. Hazırlık dönemi 1 Aralık 1964 tarihinde başladı.

23 Kasım 1970 tarihinde imzalanan ve 1 Ocak 1973 tarihinde yürürlüğe giren Katma Protokol ise, hazırlık dö-

nemini bitirdi ve geçiş dönemini başlattı. Katma Protokol- la göre Türkiye, AET'den yapacağı sanayi ürünleri ithala- tında, gümrük vergilerini 12 yıl içinde sıfırlayacaktı. An- cak bazı ürünlerde gümrük vergilerini kaldırma süresi 22 yıl olabilecekti. Türkiye, bu yükümlölüklerini 1973 ve 1976 yıllarında yerine getirdi; ancak 1978 yılında gümrük vergisi indirimlerini durdurdu. 10 yıl süreyle indirim yapılmadı. 1988 yılında gümrük vergisi indirimleri yeniden uy- gulanmaya başladı.

Türkiye 14 Nisan 1987 tarihinde Avrupa Topluluğu'na tam üyelik başvurusunda bulundu. Avrupa Komisyonu bu başvuruya, ikibuçuk yıl sonra, bir raporla cevap verdi. Bu rapor, AT Bakanlar Konseyi'nin 5 Şubat 1990 tarihli top- lantısında onaylandı. Bu rapora göre, Avrupa Komisyonu, yeni katılma görüşmelerinin başlamasını yerinde bulmu- yordu. Diğer bir deyişle, Türkiye'nin tam üyelik başvurusu kabul görmedi.

Avrupa Birliği, Türkiye'nin 14 Nisan 1987 tarihli başvu- rusundan sonra Türkiye'yi kamuoyu önünde yıpratmaya yönelik sistemli bir propaganda başlattı ve üyeliğe kabu- lü geciktirmek amacıyla çeşitli gerekçeler üretti. Bu ge- rekçeler Avrupa Birliği'nin tutarsızlıklarını ve çifte standart uygulamalarını da göstermektedir. Örneğin, Türkiye'nin Yunanistan'la ilişkilerindeki sorunlar, Türkiye'nin tam üye- liğe kabulünde bir engel olarak gösterilmektedir. Ancak

bu sorunlar, Yunanistan'ın tam üyeliğe kabulünde bir sorun olarak ortaya atılmamıştır. Aynı durum Kıbrıs konusunda da geçerlidir. Avrupa Topluluğu ve daha sonra Avrupa Birliği, Kıbrıs'ta yaşanan sorunları Türkiye'nin tam üyeliğinin önündeki en önemli engeller arasında saymaktadır. Ancak bu sorunlar, Avrupa Birliği'nin Güney Kıbrıs ile tam üyelik görüşmelerini başlamasına engel olmamaktadır. Ayrıca, Avrupa Birliği, uluslararası hukuku çiğneyerek Güney Kıbrıs'la üyelik görüşmelerine başlamıştır; çünkü, Türkiye'nin ve Yunanistan'ın aynı zamanda üye olmadığı hiçbir uluslararası yapıya Kıbrıs Cumhuriyeti üye olamaz. Yunanistan'ın tam üyeliğe geçiş sürecinde verdiği taahhüt (Yunanistan'ın üyeliğinin Türkiye - AB ilişkilerini etkilemeyeceği taahhüdü) unutulmaktadır.⁸ Avrupa Birliği, işine geldiği zaman hukuktan söz etmekte, işine gelmediği zaman hukuku çiğnemektedir.

Türkiye'nin tam üyelik başvurusunun kabul edilmemesinin ardından, ortaklık ilişkisinin son aşaması olan gümrük birliğine geçme konusunda çalışmalar başlatıldı. 9 Kasım 1992 tarihli Ortaklık Konseyi toplantısında, gümrük birliğinin 1995 yılında gerçekleştirilmesi kararlaştırıldı. 1993 ve 1994 yıllarında yapılan teknik çalışmaların ardın-

8 Bkz. Öymen, O., *Türkiye'nin GÜCÜ*, AD Kitapçılık, İstanbul, 1998, s. 193-226.

dan, Ortaklık Konseyi'nin 6 Mart 1995 tarihli toplantısında gümrük birliğine 31 Aralık 1995 tarihi itibariyle girilmesine ilişkin 1/95 sayılı Ortaklık Konseyi Kararı kabul edildi. Bu karar Avrupa Parlamentosu'na sunuldu. Avrupa Parlamentosu 13 Aralık 1995 günü yaptığı oylamada, bu kararı onayladı. 22 Aralık 1995 günü imzalanan metinle de uygulamanın esasları belirlendi. Böylece, 31 Aralık 1995 tarihinde Ankara Anlaşmasının öngördüğü son aşama olan "son dönem" başladı; Türkiye, Avrupa Birliği ile gümrük birliğine girdi.

Bu yeni düzenleme ile Türkiye'nin üstlendiği yükümlülükler arasında şunlar da bulunmaktadır:

- Türkiye, Topluluk üyesi olmayan ülkelere karşı, Topluluk mevzuatına uygun tedbirleri uygulayacaktır. Buna göre, Türkiye, diğer ülkelere karşı dış ticaret politikası konusundaki egemenlik haklarını, kendisinin temsil edilmediği Avrupa Birliği organlarına teslim etmiştir. Gümrük birliği ile Türkiye'nin ulusal egemenliği büyük zarar görmüştür.
- Türkiye devlet tekellerini kaldıracaktır.

Aşağıda daha ayrıntılı olarak ele alınacağı gibi, gümrük birliği ilişkisinden Avrupa Birliği yararlanmıştır.

Avrupa Birliği devlet ve hükümet başkanlarının 12-13 Aralık 1997 tarihlerinde Lüksemburg'da yapılan zirve top-

lantısında aday ülkeler belirlendi. Türkiye bu listeye dahil edilmedi. Zirvede, Kıbrıs, Macaristan, Polonya, Estonya, Çek Cumhuriyeti ve Slovenya ile görüşmelerin 1998 yılı ilkbaharında başlaması; Romanya, Slovakya, Letonya, Litvanya ve Bulgaristan ile görüşmelerin daha sonra başlatılması kararlaştırıldı. Zirve kararlarında Güney Kıbrıs Rum Kesimi temsilcilerinden Kıbrıs Cumhuriyeti olarak söz edildi ve kendilerinden, görüşmelere katılacak delegasyonda Kıbrıs Türk toplumunun temsilcilerinin bulunmasını uygun görmesi istendi. Türkiye'yi oyalamak için de "Türkiye İçin Avrupa Stratejisi" adıyla bir bölüm kondu.

Lüksemburg Zirvesinde Türkiye'ye ilişkin olumsuz bir tavrın benimsenmesinin ve Güney Kıbrıs ile üyelik görüşmelerinin başlatılmasına karar verilmesinin ardından, Türkiye, Avrupa Birliği ile siyasi diyalogu dondurdu, ilişkileri gevşetti, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ile ilişkileri daha da geliştirecek adımlar attı.

Avrupa Birliği konusunda yıllardır dürüst ve yurtsever bir çizgi izleyen Erol Manisalı, Lüksemburg Zirvesi'ni şöyle değerlendirmektedir:⁹

"AB Lüksemburg doruğunda Türkiye'ye karşı büyük yük bir 'taktik hata' yaptı: Gerçek tutumunu açık açık

⁹ Cumhuriyet, 20.10.1999.

sergiledi ve Türkiye'ye geleceğın Avrupa Birleşik Devletleri'nde yer vermeyeceğini 'belli etti': Bu taktik hata AB aleyhine şu sonuçları doğurmaya başladı:

"(1) Avrupa'dan kurumsal olarak dışlandığını gören Ankara, Amerika ile sürmekte olan yakınlaşmayı "hızlandırdı" ve ilişkiler stratejik bir ortaklığa doğru gitmeye başladı. Bu gelişmeler uzun dönemde AB'nin bölgesel çıkarları ile hiç mi hiç bağdaşmıyordu. Özellikle Almanya ve Fransa bundan rahatsızdı.

"(2) AB'nin 1997 Lüksemburg doruğunda Türkiye'ye karşı gösterdiği 'dışlama' tutumu Türkiye'de meseleyi yeni yeni anlamaya başlayan birçok çevrenin gözünü açtı. Gümrük Birliği'nin gözden geçirilmesi gerektiği öne sürölmeye başladı. Oysa AB, Gümrük Birliği'ndeki tek yanlı bağlayıcılıktan çok memnundu. İşler AB lehine yürüyordu. Ve durumun sürdürölmesi için, çatlak ses çıkmaması gerekti."

Bu ve benzeri gelişmelere bağılı olarak, Türkiye Cumhuriyeti Devleti, özellikle de 1998 sonrasında, dış ilişkilerinde daha bağımsızlıkçı bir çizgi izlemeye, özellikle Rusya'daki temel politika değişikliğinin ardından çokkutuplaşan dünyada ilişkilerini çeşitlendirmeye başladı. Lüksemburg Zirvesi'nde Avrupa Birliği'nin iyice açığa çıkan tavrı, Türkiye'deki ulusal bağımsızlıkçı eğilimleri daha da güçlendirdi.

Türkiye'nin bu bağımsızlıkçı tavrı Avrupa Birliği üzerinde etkili oldu. Ayrıca, 1998-1999 yıllarında Rusya'da da Batı yanlılarının iktidardan uzaklaştırılması, Avrupa Birliği'nin Türkiye'ye yeniden yeşil ışık yakmasında önemli bir rol oynadı.¹⁰ Avrupa Birliği devlet ve hükümet başkanlarının 10-11 Aralık 1999 tarihlerinde Helsinki'de yapılan zirve toplantısında Avrupa Birliği'nin tavrı değişti. Zirve bildirisinde Türkiye'deki "olumlu gelişmeler" in memnuniyetle karşılandığı belirtilerek, Türkiye'nin diğer aday devletlere uygulanan kriterler temelinde Avrupa Birliği'ne katılacak olan bir aday devlet olduğu belirtildi.

10 Rusya'da 1998 sonunda dönemin Başbakanı Primakov şöyle di-yordu: "Sovyetler Birliği'ni kaybettik. Rusya'yı kaybetmeye izin vermeyeceğiz." (s. 214) "1992'den sonra Rusya'da Atlantikçilerle Avrasyacılar arasında bir çekişme yaşandı. 1994'e değin Atlantikçilerin (Batı yanlılarının) egemenliği gözlemlendi. 1994'ten 1998'e değin iki eğilimin denkliliğine tanık olundu. Özellikle 1998 bunalımının ardından Rusya'da Avrasyacı görüşün egemen olduğu söylenebilir. Bu eğilim Primakov'un başbakanlığı sırasında başlamış, Putin döneminde sürmüştür. Bugün, artık NATO'nun genişlemesi, Kosova bunalımı ya da Çeçenya'ya müdahale konularında Rusya içinde 'çatlak ses' duyulmamaktadır. ABD ile Rusya arasındaki ilişkiler başlangıçta 'stratejik ortaklık' biçiminde adlandırılırken, bugün bunun yerine 'stratejik sabır' almış durumdadır." (s. 218-219). Tellal, E., "Rusya Federasyonu'ndaki Gelişmeler Nasıl Değerlendirilmeli?" *Mülkiye Dergisi*, Cilt XXIV, Sayı 220, Ocak-Şubat 2000.

Ancak bu olumlu gibi sunulan hava yalnızca bir yıl sürdü. 8 Kasım 2000 tarihinde Avrupa Komisyonu tarafından hazırlanan Türkiye raporunda, 15 Kasım 2000 tarihinde Avrupa Parlamentosu'nda kabul edilen Türkiye'ye ilişkin kararda ve 7-9 Aralık 2000 tarihlerinde Nis'te yapılan AB devlet ve hükümet başkanları zirvesinde, Avrupa Birliği'nin bölücü tavrı ve talepleri sürdü. Kıbrıs, kısa vadede çözüme kavuşturulması gereken sorunlar arasına katıldı. Ege Denizine ilişkin sorunlar da orta vadede çözüme kavuşturulması gereken konular arasına alındı. Diğer taraftan, Türkiye'yi bölmeyi amaçlayan koşullar yerine getirilse bile, Türkiye ile üyelik görüşmelerinin 2010 yılına kadar başlamayacağı, bu ve daha sonraki tarihler için de bir garantinin olmadığı ortaya çıktı.

Türkiye konusunda Avrupa Birliği tarafından hazırlanan ilerleme raporu ve katılım ortaklığı belgesi Türkiye'de büyük tepki çekti. Avrupa Birliği'nin talepleri, ülkemizdeki ulusalcı güçler tarafından sert biçimde eleştirildi. Hükümet, katılım ortaklığı belgesinde yer alan taleplerin yerine getirilmesine ilişkin olarak Avrupa Komisyonu'na vermesi gereken ulusal programı zamanında hazırlayamadı. Türkiye ile Avrupa Birliği ilişkileri Nis Zirvesi sonrasında yeniden bir soğuk döneme girdi.

AVRUPA BİRLİĞİ'NİN TÜRKİYE'YE YÖNELİK POLİTİKASI NEDEN ve NASIL DEĞİŞTİ?

Günümüzde Avrupa Birliği'ni oluşturan ülkelerin büyük bir çoğunluğu Türkiye'yle ilişkilerin başından beri sınırlı tutulmasından yanaydı. Bir dönemin ifadesiyle, "onlar ortak, biz pazar" idik. Bu yaklaşım dönem dönem değişik biçimlerde sunulsa bile, Avrupa devletleri Türkiye'yi aralarına eşit hak ve özgürlüklere sahip bir devlet olarak almak yerine, Türkiye ile bir ast-üst ilişkisi kurmaya çalıştı. Soğuk Savaş yıllarında unutulmuş gibi gözükse bile, Avrupa sermayesi ve devlet adamları, Ulusal Kurtuluş Savaşımızla yırttığımız Sevr Antlaşmasını bir türlü unutamadı. Sovyet sisteminin çökmesi sonrasında Türkiye'yi tam üyeliğe kabul etmeme, başka gerekçelerle birlikte, açık devlet politikası haline dönüştürüldü. Aşağıda bazı örnekleri verilen birçok açık kanıtı rağmen, Türkiye'de büyük sermaye ve bazı politikacılar, Avrupa Birliği ile ilişkilerde tam bağımsızlığı temel alan bir çizgi izlemediler.

1989 yılı Aralık ayında, Avrupa Komisyonu'nun o dönemki başkanı Jacques Delors, Türkiye'nin adını açıkça belirtmemekle birlikte, Avrupayı Hristiyanlık, Roma hukuku ve Yunan hümanizminin bir ürünü olarak ifade ediyordu. 1997 yılı Mart ayında ise Avrupa Halk Partisi'nin hristiyan demokrat hükümet liderleri toplantısından sonra, "Avrupa'nın kültürel, insancıl ve Hristiyan değerlerinin,

Türkiye'nin değerlerinden farklı olduğu" ve buna göre de Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne alınmasına izin verilmemesi gerektiği belirtildi. Hollanda'da Liberal Parti'nin eski lideri Frits Bolkestein ise Türkiye'nin, tarihsel ve kültürel nedenlerle Avrupa Birliği üyeliğine ehil olmadığı görüşünü ileri sürdü.¹¹

Almanya'da bir süre önce iktidarı oluşturan CDU/CSU koalisyonu Meclis Grubu Başkanı Wolfgang Schaeuble şöyle diyordu:¹²

"Türkiye'ye kesinlikle AB üyesi olamayacağı söylenmelidir. Böylece Türkiye'ye iyilik yapmış oluruz... AB adayları olarak sadece Avrupa-Hristiyan geleneğine sahip ülkeler söz konusu olabilir. Müslüman Türkiye ve Asyalı Rusya AB üyesi olamaz."

W. Schaeuble 1995 yılında Davos toplantısında da şöyle konuşuyordu:¹³

"Avrupa Birliği'nin sınırları Avrupa'nın coğrafi sınırlarında biter. Türkiye bu yüzden Avrupa Birliği'ne

11 Advisory Council on International Affairs (Hollanda), **Towards Calmer Waters, A Report on Relations Between Turkey and the European Union**, Lahey, 1999, s. 10.

12 Karluk, R., **Gümrük Birliği Döneminde Türkiye, Gümrük Birliği Ne Getirdi Ne Götürdü?**, Turhan Kitapevi, Ankara, 1997, s. 173.

13 Karluk, R., a.g.k., s. 174.

ye olamaz... Avrupa Birliği sulandırılarak bir serbest ticaret bölgesi haline getirilmez. Türkiye, Avrupalı bir ülke değildir. Türkiye nasıl olsa AB'ne kabul edilmeyecek; o halde artık Türkiye'ye karşı dürüst davranılmalı ve iki yüzlü politikalarından vazgeçilmelidir."

Türkiye'ye aday ye statüsünün tanındığı günlerde yayınlanan bir yazıda, Fransa'nın eski cumhurbaşkanlarından Giscard d'Estaing Şunları söylüyordu:¹⁴

"Türkiye'ye gerçek durum söylenmiyor. Türkiye'nin adaylığını kabul edelim, diyenlerin gerçek eğilimi, Türkiye'nin AB'ye asla ye olmayacağı yönünde."

Helsinki Zirvesi sonrasında, Almanya'daki Hristiyan Sosyal Birlik Partisi'nin yıllık toplantısında Türkiye'nin AB ile ilişkileri görüŐüldü ve toplantı sonrasında Şu açıklama yapıldı:¹⁵

"Türkiye'nin AB'ye tam ye olması, Birlik için çok ciddi bir tehlike. Bu nedenle Türkiye'nin AB'ye alınmasına karşı ıkıyoruz. Ancak Türkiye, Avrupa için stratejik bir öneme sahip. Bu nedenle Türkiye'nin

14 Hürriyet, 21.12.1999, aktaran: İlhan, S., a.g.k., s. 18.

15 Milliyet, 16.4.2000, aktaran, İlhan, S., a.g.k., s. 19.

Avrupa'dan kopmaması ve başka bir sisteme yönelmemesi için de özel bir formül bulunarak Avrupa'nın yanında tutulmasını istiyoruz."

Almanya'nın eski başbakanlarından Helmut Schmidt 8 Nisan 2000 tarihli bir toplantıda şunları söylüyordu:¹⁶

"Avrupa'nın geleceğinde ne olursa olsun Türkiye'nin yeri yoktur. 70 milyon Türk vatandaşını, Avrupa içinde serbestçe dolaştıramayız. Avrupa'nın İran, Irak, Suriye gibi ülkelerle sınır komşusu olmasını kabul edemeyiz."

Schmidt, **Avrupa'nın Kendini İdamesi - 21. Yüzyıl için Perspektifler** isimli kitabında da, Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne alınmaması gerektiğini savunmaktaydı.¹⁷

Konunun uzmanlarından Prof.Dr.Rıdvan Karluk'un değerlendirmesi de, Avrupa Birliği'nin Türkiye'yi üye almayacağı biçimindedir:¹⁸

"Görünüşte AB üyesi ülkelerin büyük bir çoğunluğu Türkiye'nin Birliğe katılmasına karşı olmadıklarını belirtiyorlarsa da gerçekte, Türkiye'nin üyeliğini"

16 **Hürriyet**, 24.4.2000, aktaran. İlhan, S., a.g.k., s. 20.

17 **Milliyet**, 5.11.2000.

18 Karluk, R., a.g.k., s. 172, 173.

hiçbir Topluluk üyesi ülke ile Komisyon istememektedir... AB, bir 'gümrük birliği' ilişkisi çerçevesinde Türkiye'yi kendi nüfuz alanı içinde görmeye arzudur."

Türkiye'nin Avrupa Birliği ile ilişkilerinde sürekli olarak gözardı edilen önemli bir gelişme, "Barselona Süreci"dir. Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne tam üyeliğine ilişkin tartışmalar, Barselona Süreci hesaba katılmazsa, havanda su döğmektir. Barselona Süreci, Avrupa Birliği'nin kendisine bir arka bahçe oluşturma çabasıdır. Türkiye'nin yeri artık kesin bir biçimde bu "arka bahçe"dedir. Avrupa Birliği, Barselona Süreci ile bu arka bahçede temizlik ve düzenleme yapmaktadır. Bir yeni "yeni sömürgecilik" söz konusudur.

1989 yılı Kasım ayında Berlin Duvarının yıkılmasının ve Sovyet sisteminin çökmesinin ardından bazı Orta Avrupa ülkeleri Avrupa Birliği'ne katılma başvurusunda bulundu. Daha önce belirtilen bazı dinamikler de, Avrupa Birliği'nin Akdeniz bölgesiyle ilişkilerini yeniden düzenlemesini gündeme getirdi. Avrupa Birliği ile Akdeniz ülkeleri arasındaki ilişki 1970'li ve 1980'li yıllarda ticari tavizler, mali işbirliği ve proje yardımlarına dayanıyordu. Avrupa Birliği bu politikayı değiştirmeye girişti; diğer bir deyişle, Sovyet sisteminin çöktüğü koşullarda A.B.D.'den daha bağımsız bir biçimde kendi imparatorluğunu kurma süre-

cini başlattı. Dünyanın iki kutuplu olduğu dönemde, A.B.D.'nin hakimiyetinin fazla dışına çıkamayan Avrupa Birliği, Sovyet sisteminin çöküşü sonrasında A.B.D.'ye karşı güçlenme çabalarını yoğunlaştırdı. A.B.D.'nin Orta Doğu'daki ağırlığı Avrupa Birliği'ni iyice rahatsız etmeye başladı. Tüm bu gelişmeler ve değerlendirmeler sonucunda, Avrupa Birliği yeni bir Akdeniz politikası formüle etti.

Bu politika ilk olarak 1992 yılında Yenilenmiş Akdeniz Politikası adıyla gündeme getirildi. İlk olarak, bölgeye yapılan mali yardım yüzde 50 oranında artırıldı. Bölgesel işbirliği politikaları geliştirildi. "Sivil toplum örgütleri" arasındaki işbirliğini geliştirici adımlar atıldı (bu girişimleri yeni "yeni sömürgeciliğin" toplumsal destek yaratma girişimleri olarak değerlendirmek gerekir). Ayrıca, liberalleşme ve ekonomik reform süreçleri içindeki bazı ülkelere de, yapısal uyum sağlamaları için destek verildi.

Avrupa Birliği ile Akdeniz ülkeleri arasındaki ilişkinin bir "ortaklık" ("partnership") olarak gündeme getirilmesi, 1992 yılında Lizbon zirvesinde oldu. Bu tavır daha sonraki zirvelerde de sürdürüldü. 1995 Haziran'ında yapılan toplantıda, Avrupa Komisyonu'nun "Avrupa-Akdeniz Ortaklığının kurulması" önerisi kabul edildi.

Bu gelişmelerin ardından 27-28 Kasım 1995 günleri Barselona'da önemli bir toplantı gerçekleştirildi. Avrupa Birliği ülkelerinden Belçika, Danimarka, Almanya, Yunanistan, İspanya, Fransa, İrlanda, İtalya, Lüksemburg, Hollanda, Avusturya, Portekiz, Finlandiya, İsveç ve İngiltere, Akdeniz ülkelerinden de Cezayir, Kıbrıs, Mısır, İsrail, Ürdün, Lübnan, Malta, Fas, Suriye, Tunus ve Türkiye dışış-leri bakanları ile Filistin Yönetimi devlet başkanı, Avrupa Birliği Konseyi ve Avrupa Komisyonu temsilcileri ile biraraya geldiler. Bu toplantıda, "Avrupa-Akdeniz Ortaklığı" oluşturuldu. Bir bildiri yayımlandı. Bildiriyi Türkiye adına Başbakan Yardımcısı ve Dışış-leri Bakanı Deniz Baykal imzaladı.

Bu bildiri, işbirliğinin temel hedefinin bir barış ve istikrar bölgesi yaratmak olduğunu ifade etmekteydi. Ayrıca, 2010 yılına kadar tüm bölgeyi kapsayacak bir serbest ticaret bölgesinin kurulması öngörölüyordu. Diğer taraftan, bölgede toplumsal ve kültürel işbirliğinin geliştirilmesi, kültürler ve "sivil toplum örgütleri" arasındaki ilişkilerin güçlendirilmesi arzusu ifade ediliyordu. Avrupa Komisyonu, bu adımla, "Avrupa ile Akdenizli ortakları arasındaki ilişkide tümüyle yeni bir ruhun gündeme geldiğini" belirtiyordu.

Avrupa Birliği, 1995 Kasım'ındaki bu ilk adımla, arka bahçesini çitle çevirdi. Daha sonra da çitle çevrilmiş olan

bahçede yeni düzenlemelere girdi. Mali yardım artırıldı. Orta ve Doğu Avrupa ülkeleri için PHARE programı çerçevesinde mali kaynak aktarılırken, Akdeniz ülkeleri için MEDA programı oluşturuldu. Avrupa Birliği Bakanlar Konseyi 1996 yılı Temmuz ayında MEDA Yönetmeliğini kabul etti. Avrupa Parlamentosu da bir "MEDA-Demokrasi programı" oluşturdu ve bu programdan sağlanan mali kaynaklarla, Akdeniz bölgesindeki 12 ülkede demokratik süreçleri ve ayrıca azınlıkların haklarını korumaya başladı. Diğer taraftan, Akdeniz ülkelerinde liberalleşme ve yapısal uyum programları desteklendi, bu ülkelerin ekonomilerinin Avrupa sistemi ile entegrasyonunu kolaylaştırıcı mekanizmalar geliştirildi. Özel sektörün gücünün artırılması için ek programlar devreye sokuldu. Ayrıca, özelleştirmeyi desteklemek amacıyla yeni programlar geliştirildi.

Türkiye'ye verilen rolün ne olduğu, Barselona süreci ile gümrük birliği sürecinin zaman açısından çakışmasında da açıkça görülmektedir.

Türkiye yıllardır gümrük birliği ile avutulur ve sömürülürken, Barselona süreci ile bir yeni "yeni sömürgeleşme" süreci yaşanmaktadır. Türkiye, eşit hak ve yükümlülüklerle karar alma mekanizmalarında yer aldığı bir ilişki yerine, Avrupa Birliği'nin arka bahçesine mahkum edilmektedir.

Bu durum, Avrupa Komisyonu (Avrupa Birliği'nin hükümeti) tarafından 1998 yılında yayımlanan bir kitapta açıkça ifade edilmektedir. **Avrupa-Akdeniz Ortaklığı** isimli bu kitapta, Avrupa Birliği ile Türkiye arasındaki gümrük birliği sürecinden söz edildikten sonra, şöyle denilmektedir:¹⁹ **"Türkiye böylece 1963 yılında Avrupa Topluluğu ile başladığı bir süreci tamamlamaktadır."** Bu ifade, Ankara Anlaşması'nın öngördüğü işbirliğinin sınırları konusunda Avrupa Birliği'nin görüşlerini özetlemektedir. Türkiye'nin tam üyeliği, diğer bir deyişle, Avrupa Birliği'nin yönetiminde eşit hak ve yükümlölüklerle yer alabilmesi söz konusu değildir.

Avrupa Birliği 1990'lı yılların bazı hazırlıklarının ardından 1999 yılında Balkan Paktı'nı gündeme getirdi. Avrupa Birliği, son yıllarda Balkanlardaki bazı gelişmeler karşısında, A.B.D. ve uluslararası finans kurumları ile de bağlantılı olarak, yeni bir Balkan politikası formüle etti ve 1999 yılı ortalarında uygulamaya başladı.

17 Mayıs 1999 tarihinde, Avrupa Birliği Genel İşler Konseyi, Balkan ülkeleri için bir İstikrar Paktının oluşturulmasına karar verdi. Bu İstikrar Paktının amacı, anlaşmazlıkların çözümünün ardından Balkanlarda bir açık ti-

19 European Commission, **Euro-Mediterranean Partnership**, Brüksel, 1998, s. 6.

caret bölgesinin kurulması, ekonomik bir canlanmanın sağlanması ve Avrupa Birliği ile yeni ikili anlaşmaların imzalanmasını içeriyordu.

Avrupa Komisyonu 26 Mayıs 1999 günlü toplantısında Balkan ülkeleriyle bir dizi ikili anlaşma yapma kararını aldı. 3 Haziran 1999 tarihinde Köln'de yapılan Avrupa Bakanlar Konseyi toplantısında, Balkanlara ilişkin İstikrar Paketi projesi onaylandı ve uygulamaya kondu. Bu Pakt, Balkanlar için bir "Marshall Planı" olarak değerlendirildi.

Avrupa Konseyi'nin 26 Mayıs günlü toplantısında yalnızca Makedonya, Arnavutluk, Bosna-Hersek, Hırvatistan ve Federal Yugoslavya Cumhuriyeti bu proje kapsamında düşünülüyordu. Ancak projenin kapsamı daha sonra genişletildi. Avrupa Bakanlar Konseyi'nin 3-4 Haziran 1999 günleri Köln'de yapılan toplantısında, İstikrar Paketi için bir de bir Özel Koordinatör atanması kararlaştırıldı. Özel Koordinatör, İngiliz Milletler Topluluğu'ndaki genel valiyi anımsatmaktadır.

10 Haziran 1999 tarihinde Köln'de çok önemli bir toplantı yapıldı. Avrupa Birliği'ne üye devletlerin dışişleri bakanları, Avrupa Komisyonu temsilcileri, Arnavutluk, Bosna-Hersek, Bulgaristan, Hırvatistan, Macaristan, Romanya, Rusya Federasyonu, Slovenya, Makedonya, Türkiye ve Amerika Birleşik Devletleri'nin dışişleri bakanları,

AGİT başkanı ve Avrupa Konseyi temsilcisi biraraya geldiler. Bu toplantıya, Kanada ve Japonya temsilcileri ile NATO, OECD, IMF ve Dünya Bankası gibi kuruluşların temsilcileri de katıldı. Toplantı sonunda bir ortak metin yayınlandı. Yalnızca Türkiye'nin değil, aynı zamanda Balkanların tümünün geleceği açısından son derece önemli olan bu metin, Türkiye'de fazla tartışılmadı.

30 Temmuz 1999 günü de bu ülkelerin devlet ve hükümet başkanları Saraybosna'da biraraya geldiler ve Balkan Paktı ile ilgili yeni bir ortak bildiri yayınladılar.

Uluslararası Çalışma Örgütü ise 21-22 Ekim 1999 günleri Bulgaristan'ın başkenti Sofya'da 9 ülkenin işçi, işveren, hükümet temsilcilerinin katıldığı bir toplantı düzenledi. Bu toplantıda da Güney Doğu Avrupa için İstikrar Paktı'nın desteklenmesi kararlaştırıldı.

Avrupa Birliği, bu süreçle uluslararası paylaşımda, Balkanları da kendi denetimi altına aldı.

Türkiye ile Avrupa Birliği ilişkileri değerlendirilirken, Barselona Süreci ve Balkan Paktı da gözönünde tutulmalıdır.

Avrupa Birliği, Türkiye ile ilişkilerinde yükümlülüklerini her zaman yerine getirdi mi? İkelı davrandı mı? Hayır.

Türkiye ile AET arasında 23 Kasım 1970 tarihinde imzalanan ve 1 Ocak 1973 tarihinde yürürlüğe giren Katma Protokol'un 36. maddesine göre, Türk işçilerinin AET ülkelerinde serbestçe dolaşma ve çalışma hakkı, Ankara Anlaşmasının yürürlüğe girişinden sonraki 12. yıl ile 22. yıl arasında kademeli olarak gerçekleştirilecekti. Kademeli geçişte son tarih, 1 Aralık 1986 idi. Ancak AET bu konudaki yükümlülüklerini yerine getirmede, Türk işçilerine serbest dolaşım hakkını tanımadı.

AET, ortaklık ilişkisi sürecinde, Türkiye'ye bir miktar yardımda bulunmayı kabullenmişti. Bu konuda üç mali protokolün gerekleri yerine getirildi. Ancak 30 Haziran 1980 tarihli 4. Mali Protokola göre Türkiye'ye 5 yıllık dönem içinde 600 milyon ECU tutarında bir mali yardım yapılması öngörülüyordu. Bu yardım bugüne kadar yapılmadı.

Avrupa Birliği, uluslararası antlaşmaları çiğneyerek Türkiye'yi bölmeye yönelik bir politika izlerken, insan hakları kavramını işine geldiği gibi kullandı ve kullanıyor. Buna karşılık, Yunanistan'da Lozan Antlaşması ile özel haklar tanınmış olan Türklerin hakları sürekli olarak ihlal edildiğinde ve Makedonların varlığı reddedildiğinde, Avrupa Birliği hiçbir tepki göstermemektedir.

Demokrasiden söz eden Avrupa Birliği'nin bazı ülke-leri, bölücü ve irticacı gleri korumakta ve beslemekte, onlara yer, para, eğitimci, silah ve mühimmat temin etmekte; Yunanistan Ege Adalarını silahlandırmaktadır. Avrupa Birliği, bu insan hakları ve uluslararası hukuk ihlalleri karşısında susmaktadır.

Avrupa Topluluğu 1975 yılında Yunanistan'la üyelik görüşmelerine başladığında ve Yunanistan 1981 yılında Avrupa Birliği'ne katıldığında yapılan açıklamalarda, Yunanistan'ın yeliliğinin Avrupa Birliği'nin Türkiye ile ilişkilerini etkilemeyeceği belirtilmişti. Bu söz tutulmadı; unutturuldu.

Avrupa Birliği ve Avrupa Birliği'ne ye bazı lkeler Türkiye'de taraftar toplamak amacıyla çeşitli projeler aracılığıyla para dağıtmaktadır. **Avrupa Birliği, Birleşmiş Milletler veya Uluslararası alışma rgt** gibi uluslararası bir örgüt değil, **Amerika Birleşik Devletleri benzeri bir ulus-stesi devlettir.** ABD hkmetinden para almak neyse, Avrupa Komisyonu'ndan para almak da odur. Ayrıca, yürürlükteki mevzuatımız, bir yabancı ülkenin devletinden para almayı yasaklamıştır. Türkiye'de kimlerin Avrupa Komisyonu'ndan para aldığı ve Türkiye'nin btnlğ ve bağımsızlığı konusunda nasıl bir çizgi izlediği dikkatle incelenmelidir.

GÜMRÜK BİRLİĞİ KİME YARADI?

Türkiye ile Avrupa Birliği arasında 31.12.1995 tarihinde başlayan gümrük birliği, Avrupa Birliği'nin Akdeniz'de kendi hakimiyetini kurma çabası olan Barselona Süreci ile aynı günlerde gerçekleşti. Türkiye, tam üye olmadan Avrupa Birliği ile gümrük birliğine giren ilk ülke oldu. Gümrük birliği, Türkiye'nin ekonomik sorunlarını daha da artırdı. Durumu önceden gören ve gümrük birliğinin tam üyelik için bir adım olmadığını bilen bazı kişi ve kuruluşlar, bu konuda kamuoyunu zamanında uyardıysa da, ülkemiz ve halkımız açısından zararlı bu adım engellenemedi.

1995 yılında, başta Prof.Dr.Erol Manisalı olmak üzere, bir grup öğretim üyesi gümrük birliğinin vereceği zararları açıklayan bir bildiri yayınladılar. Bildirinin bir bölümünde şöyle deniliyordu:²⁰

"Biz, Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne tam üye statüsü ile ve diğer üyelerin sahip olduğu siyasal ve ekonomik haklarla eşit olarak katılmasını destekliyoruz. AB, Türkiye'yi tam üye yapmıyorsa, tam üye yapılınca kadar, tek yanlı bağımlılığa yol açan bir anlaşma ile değil, dengeli ve karşılıklı çıkarları gözönünde tutan bir statüde, Türkiye'nin AB ile ekonomik ve

20 "Gümrük Birliği Hakkında Bildiri," *Mülkiyetler Birliği Dergisi*, Cilt XIX Sayı 185, Kasım 1995, s. 57-60.

ticari ilişkilerini geliştirmesi gerekliliğine inanmaktayız...

"Bu gerçekler gözönüne alındığında Türkiye - AB ilişkilerini şu şekilde ortaya koymak gerekir: Türkiye için AB çok önemli bir bölgedir ve ülkemiz uygar dünyada yer alırken, AB ile yakınlaşmak ve ilişkilerini geliştirmek zorundadır. Türkiye'nin AB'ne tam üye olması Türkiye'nin yararına. Ancak, 6 Mart anlaşması,...,Türkiye'yi tek yanlı olarak AB yönetimi altına sokmaktadır. Türkiye tam üye yapılmıyorsa, siyasi bağımlılığa yol açmadan, AB ile ticari ve ekonomik ilişkilerini geliştirmelidir. İsviçre ve Norveç bunun örnekleridir. Aksi halde yarın Türkiye - AB ilişkileri büyük ölçüde sorunlarla karşılaşır ve Türkiye'deki radikal eğilimlerin güçlenmesine ortam hazırlanır."

Aynı günlerde, başta Prof.Dr.Alpaslan Işıklı olmak üzere, aralarında bu kitapçığın yazarının ve sendikalarda çalışan bazı uzmanların da bulunduğu bir grup aydın, gümrük birliğinin ülkemiz açısından yaratacağı sakıncaları, gümrük birliğinin gerçekleşmesi öncesinde yayınladıkları bir bildiriyle kamuoyunun dikkatine getirdiler. Bu bildirinin bazı bölümleri şöyleydi:²¹

21 Mülkiyeliler Birliği Dergisi, Cilt XX Sayı 187, Ocak 1996, s. 47-48.

"Avrupa Birliği'ne üye devletler, eşitlik ilkeleri çerçevesinde birleşme yoluna gitmişler; bu amaçla, kendi egemenlik haklarının giderek genişleyen bir bölümünü, Avrupa düzeyinde oluşturdukları ve her birinin eşit haklarla içinde temsil edildikleri uluslarüstü iktidar merkezlerine devretme sürecini başlatmışlardır.

"Avrupa Birliği'ne girmemizde yarar görülse bile, bilinmelidir ki Gümrük Birliği'ne girmemizin Avrupa Birliği'ne girmekle bir ilgisi yoktur ve esasen Türkiye'yi Avrupa Birliği'ne almak, Avrupalı ülkelerinde gündeminde de yer almamaktadır.

"Türkiye, Gümrük Birliği'ne girmekle, oluşumuna katılmadığı ve içinde yer almadığı Avrupa Birliği'nin uluslarüstü organlarının kararlarına tabi bir konuma sokulacaktır.

"Türkiye, Gümrük Birliği anlaşmasıyla, Avrupa Birliği'nin dış ticaret politikasına uyma yükümlülüğü altına girmektedir...

"Türkiye, Gümrük Birliği'ne girmekle; Avrupa Birliği'nin istediğı devletlere ticari ambargo koymak, istediğı devletlere ayrıcalıklar tanımak doğrultusunda alınan kararlarına aynen uymak yükümlülüğü altına girecektir. Bu kararların oluşumu ve alınması süre-

cinde herhangi bir etkimiz ve katkımız olmayacağından, ulusal çıkarlarımızla ve dış politikamızın temel ilkeleriyle çelişen kararlara da boyun eğmek durumunda kalmamız kaçınılmazdır...

"Gümrük Birliği Anlaşması, Avrupa Birliği'ne üye ülkelerin hakimlerinden kurulu olan ve bizim katılmımıza hiç bir anlamda açık bulunmayan Avrupa Birliğinin Adalet Divanı'nın kararlarına TBMM'nin üzerinde bir yer tanımakta ve bu kararlara kesinlikle uymamız zorunluluğunu öngörmektedir.

"Bütün bunlar açıkça göstermektedir ki, Gümrük Birliği'ne girmekle, egemenlik hakkımızın devri doğrultusunda oluşturulmuş bir dizi halkanın boynumuza geçirilmesini peşinen kabul etmiş olacağız...

"Gümrük Birliği'ne girmeyi Avrupalılaşmak yolunda atılmış olan adımların amacına ulaşması gibi göstermeye çalışanlar; büyük ve korkunç bir yalanı sürdürmektedirler. Tarih, Avrupa'nın boyunduruğu altına girmenin Avrupalılaşmak olmadığını gösteren sayısız acı örneklerle doludur.

"İnsan haklarına, ekonomik ve sosyal refaha yönelik en büyük tehlike; uluslararası sermayenin doymak bilmeyen iştahını tatmin emellerinden kaynaklanır. Bu tehlikeye karşı asıl güvence, halk iradesini

en geniş en gerçek anlamda egemen kılacak kapsamda ve nitelikte bir demokrasinin gerçeklik kazanmasıdır. Oysa, Gümrük Birliği Ülkemizde demokratik iktidar yerine Avrupa Birliği'nin organlarının iktidarını egemen kılmayı amaçlamaktadır. Demokrasiye, İnsan haklarına ve ekonomik ve sosyal refaha ilişkin sorunlara bu yolla çözüm bulunabileceğini ummak; bindiği dalı keserek ayakta kalmaya çalışmaktan farksızdır.

"Ülkemizin onurlu ve yurtsever insanlarının tümünü, bu gidişe dur demek için bütün olanaklarıyla çaba göstermeye çağırıyoruz."

Avrupa Parlamentosu Yeşiller Grubu Başkanı Alman Parlamenter Cladia Roth, 1995 yılı sonlarında, gümrük birliği konusunda şu değerlendirmeyi yapmıştı:²² "AB içinde hiç kimse, gümrük birliğini tam üyelik için bir araç olarak görmedi. Kimse gümrük birliğini böyle gördüğünü söylemedi. Siz öyle algıladınız. Ya da böyle pazarlandı Türk kamuoyuna."

Fransa'nın Ankara eski büyükelçisi Eric Routeau, gümrük birliği ile ilgili olarak şu değerlendirmeyi yapıyordu:²³

22 Karluk, R., a.g.k., s. 179.

23 Milliyet, Entellektüel Bakış, 1.7.1996, aktaran Karluk, R., a.g.k., s. 182.

TÜRK-İŞ

"Türkiye, büyük tavizler verdiği çok haksız bir anlaşmaya imza etti. Tansa Çiller oy-kaybodu partisine 'çeyiz' getirmek kaygısıyla, pazarlık etmeye cesaret edemedi. Bu anlaşma yeniden düzenlenmezse, Türkiye'nin ekonomisi açısından bir felaket olur. Avrupa pazar istiyordu, istediğini fazlasıyla elde etti."

Alman Dışişleri Bakanı Klaus Kinkel'in Fransız Dışişleri Bakanı Herve de Charrette'e "Türkiye bizim Cezayirimizdir" dediği belirtilmektedir.²⁴

Gümrük birliğine giriş konusunda en sert eleştirilerden birini getiren kişi, Genelkurmay İstihbarat eski Başkanı ve emekli korgeneral Suat İlhan'dır.²⁵ Suat İlhan şunları söylemektedir:

"Türkiye'yi Gümrük Birliğine sokanlar da, AB üye adaylığını TBMM'nin onayını almadan kabul edenler de yetkilerini aşmışlar, Anayasayı ihlal etmişlerdir. Büyük tarihi sorumluluk üstlenmişler ve suç işlemişlerdir."

Gümrük Birliği ile birlikte çeşitli işkollarında büyük bir sıkıntı yaşandı. Bu işyerlerinin bir bölümü kapandı veya

²⁴ Karluk, R., a.g.k., s. 182.

²⁵ İlhan, S., a.g.k., s. 155.

küçüldü, çok sayıda işçi işten çıkarıldı, işsizlik arttı. Birçok işletme, Avrupa Birliği'nden gelen mallar karşısında rekabet edebilmek için teknolojilerini geliştiremediğinden, işçiler üzerindeki baskılar arttı, özel sektörde birçok işyerinde gerçek işçi ücretleri düşürüldü, çalışma koşulları kötüleşti, işçi sağlığı ve iş güvenliği önlemleri iyice ihmal edildi. Küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin bir bölümü, ayakta kalabilmek için yerli ve yabancı kaçak işçi kullanımını artırdı, küçük atelyelerde fason üretime ve eve-iş-verme sistemine kaydı. İşyeri sahibiyle birlikte birkaç kişinin çalıştığı küçük atelyeler de yaygınlaştı. Türkiye'nin Avrupa Birliği'nden yaptığı ithalat patladı. İthalatta alınan vergiler sıfırlandığı veya azaltıldığı için, kamu gelirleri düştü, kamu açıkları büyüdü.

Gümrük birliği birçok açıdan Türkiye'ye, halkımıza ve işçi sınıfımıza zarar verdi. Buna karşılık, Avrupa sermayesi bu ilişkiden çok kazançlı çıktı.

AVRUPA BİRLİĞİ TÜRKİYE'Yİ TAM ÜYELİĞE KABUL ETMEK İÇİN HANGİ KOŞULLARI İLERİ SÜRÜYOR?

Avrupa Birliği'nin tam üyelik için Türkiye'ye öne sürdüğü koşullar sürekli olarak artmıştır. Avrupa Birliği'nin Türkiye'den istekleri ile ulusötesi sermayenin beyni ve sözcüsü IMF, Dünya Bankası ve Dünya Ticaret Örgütü'nün Türkiye'den istekleri aynı niteliktedir. Diğer ülkelerle ilişki-

lerde gündeme getirilmeyen talepler, Türkiye'de öne çıkarılmaktadır.

Bu taleplerin ana amacı, ulusötesi sermayenin ve Avrupa Birliği'nin çıkarları için, Türkiye'de ulus-devletin zayıflatılması, Türkiye'nin Yugoslavya gibi parçalanması ve bu topraklarda 21. Yüzyılda önemi daha da artacak olan Avrasya Bölgesinde Avrupa sermayesinin hizmetinde küçük devletçiklerin ortaya çıkarılmasıdır.

Avrupa ülkelerinin işçi sınıflarının büyük bir bölümü de, tam bir işçi aristokrati tavrı içinde, Avrupa sermayesinin bu politikasına uygun hareket etmektedir.

Türkiye'nin insan hakları ve demokrasi açılarından birçok eksiği vardır. Ancak Avrupa Birliği'nin bu konuları gündeme getirmesinin nedeni, Türkiye'de insan haklarına saygının ve demokrasinin daha da gelişmesi değil, bu yolla Türkiye'nin zayıflatılması ve parçalanmasıdır. Avrupa sermayesi kısa bir süre önceye kadar dünyanın en büyük sömürgeci gücüdür. Afrika kıtasını yağmalayan, Asya'yı sömüren, emperyalist amaçlarla iki dünya savaşını çıkaran, insan hakları ihlallerinin en büyüklerini gerçekleştiren, 12 Eylül'ü teşvik eden ve destekleyen, kanlı terör örgütlerini destekleyen ve silahlandıran ve Cumhuriyet düşmanlarının gelişmesi için büyük çaba harcayan

Avrupa sermayesinin insan hakları ve demokrasi konularında söyleyecek sözü yoktur.

Avrupa Birliği'nin Türkiye'yi Yugoslavyalaştırmaya yönelik talepleri, son olarak, 8 Kasım 2000 tarihinde Avrupa Komisyonu tarafından hazırlanan raporda gündeme getirilmektedir.

Avrupa Komisyonu'nun bu raporunda, Avrupa Birliği'nin Türkiye ile üyelik görüşmelerinin başlamasının önkoşulu olarak, Kopenhag siyasi kriterlerinin yerine getirilmesi talep edilmektedir. Dikkat edileceği gibi, Türkiye'yi Yugoslavyalaştırmayı amaçlayan bu taleplerin yerine getirilmesi, tam üyeliğin garantisi bile değildir; yalnızca üyelik görüşmelerinin başlaması sözü verilmektedir. Bu süreç içinde yeni koşullar her zaman gündeme getirilebilir, yeni bahaneler ve engeller yaratılabilir.

Avrupa Komisyonu'nun 8 Kasım 2000 tarihli raporunda, merkezi devleti zayıflatıp federasyon eğilimlerini güçlendirecek biçimde mahalli idareler yasası değişiklik tasarısının yasalaşması istenmektedir. Abdullah Öcalan'a ilişkin idam kararı ile Necmettin Erbakan'ın hapis cezaları eleştirilmektedir. Heybeliada'daki papaz okulunun açılması talep edilmektedir. Kültürel haklar adı altında, her dilde eğitim ve radyo-televizyon yayını istenmektedir. Kürt kökenli Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarını korur gö-

r n m  altında bölücülük desteklenmektedir. Kıbrıs'ta tavizler istenmektedir. Özelleştirme savunulmakta ve teşvik edilmektedir.

Avrupa Komisyonu'nun ve Avrupa Birliği Konseyi'nin karar ve açıklamaları daha ustaca ve diplomatik ifadelerle ele alındığından, Avrupa sermayesinin bazı isteklerinin üstü  rt lebilmektedir. Halbuki, Türkiye'nin tam  yeliği için karar hakkına sahip Avrupa Parlamentosu'nun Türkiye konusunda aldığı kararlarda Avrupa sermayesinin gerçek yüzü daha açık bir biçimde g r lmektedir.

Avrupa Parlamentosu'nun 15 Kasım 2000 tarihinde kabul ettiği kararda, üyelik görüşmelerinin ancak Türkiye'nin Kopenhag kriterlerine uyması sonrasında başlayacağı belirtilmektedir. Bu görüşmelerin nasıl sonuçlanacağı ve yeni kriterler konup konmayacağı konusunda hiçbir açıklama yoktur. Bu kararda,

- Necmettin Erbakan'a verilen cezanın "demokratik çoğulculuk" ilkelerine uygun olmadığı ileri sürülmektedir;
- Özelleştirmenin hızlandırılması istenmektedir;
- Türk Hava Kuvvetleri'nin 15 Ağustos 2000 günü Irak'ta Kendakor'u bombalaması, diplomatik dilde hiç rastlanmayan bir terbiyesizlik ve densizlikle, "lanetlenmektedir";

- "Azınlık hakları" adı altında bölücülük savunulmakta, silahlı kuvvetlerin siyasal yaşamdaki rolünün azaltılması istenmektedir;
- Türkiyedeki "kültürel, dilsel ve dini grupların temel haklarının tanınması" istenmektedir;
- Sözde "Ermeni soykırımının kabul edilmesi" talep edilmektedir;
- Kürt kökenli Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarını korur görünümü altında çeşitli bölücü taleplerde bulunmaktadır;
- Uluslararası anlaşmalardan kaynaklanan meşru bir hakkın kullanılması yoluyla Kıbrıs'ta bulunan Türk Silahlı Kuvvetleri "işgalci" olarak nitelendirilmekte ve Türk Silahlı Kuvvetleri'nin Kıbrıs'tan çekilmesi talep edilmektedir.

Avrupa Parlamentosu'nun daha önceki kararlarında da benzer talepler yer almaktaydı.

Avrupa Parlamentosu'nun

- 18 Ocak 1996 tarihli kararında Türkiye sınırları için "bir tür kültürel özerklik" istenmektedir;
- 15 Şubat 1996 tarihli kararında, Yunanistan'ın sınırlarının aynı zamanda Avrupa Birliği'nin dış sınırlarının da olması istenmektedir.

nırları olduğu vurgulanarak, Türkiye tehdit edilmektedir;

- 20 Haziran 1996 tarihli kararında Türk Silahlı Kuvvetleri'nin Güneydoğu Anadolu'da PKK'ya karşı sürdürdüğü operasyonlarının durdurulması, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti'nin "tüm Kürt örgütleri" ile görüşmelere başlaması, "Türk yetkililerin Türkiye'deki tüm Kürtlerin haklarını tanıması" istenmektedir;
- 19 Eylül 1996 tarihli kararında Güneydoğu Anadolu için "Kürdistan" kavramı kullanılmakta ve Türk Silahlı Kuvvetleri'nin bölücü teröristlere karşı sürdürdüğü operasyonların durdurulması, Kuzey Irak'ta yaratılmaya çalışılan güvenlik bölgesinin boşaltılması istenmektedir;
- 24 Ekim 1996 tarihli kararında Rum Patrikhaneşi'nin Vatikan gibi devlet statüsüne sahip bir evrensel merkez olması ve Heybeliada'daki papaz okulunun derhal yeniden açılması istenmektedir;
- 14 Mayıs 1998 tarihli kararında Recep Tayyip Erdoğan savunulmaktadır.
- 19 Eylül 1998 tarihli kararında Türk Silahlı Kuvvetleri'nin Kıbrıs'tan çekilmesi, "silahlı kuvvetler üzerinde siyasi kontrolün kurulması", Ege'deki sorunla-

rın ve özellikle Kardak Adası ve kıta sahanlığı sorunlarının uluslararası hukuk çerçevesinde çözülmesi, PKK'nın terör eylemlerine "ateşkes" ile karşılık verilmesi ve "görüşmeler yoluyla siyasi çözüm" aranması, Kuzey Irak'taki PKK kamplarına yönelik operasyonların durdurulması istenmektedir.

Avrupa Parlamentosu kararlarında çok daha açık bir biçimde ifade edilen bu bölücü taleplerin amacı, Avrasya bölgesinde Avrupa sermayesine bağımlı küçük devletçikler yaratmak ve son iki-üç yıldır yeniden çokkutuplulaşan dünyada Avrupa Birliği'nin göreceli gücünü geliştirebilmektir. Avrupa sermayesinin bugünkü politikasının geçmişteki emperyalist politikalarından bir farkı yoktur. Amaç, emperyalizme karşı ilk başarılı başkaldırış olan Ulusal Kurtuluş Savaşımızla yırtıp atılan Sevr Antlaşmasını hortlatmaktır. Bunu yaparken de kamuoyu desteği sağlayabilmek amacıyla, Türkiye'nin insan haklarına saygı ve demokrasi konularındaki eksiklikleri kullanılmaktadır. Halbuki Türkiye'de insan haklarına saygı ve demokrasi konularındaki eksikliklerinin arkasında yine ulusötesi sermayenin çıkarları yatmaktadır. Avrupa Birliği'nin politikalarını Avrupa sermayesi belirlemektedir. Avrupa sermayesi ise tarihin hiçbir döneminde insan haklarını ve demokrasiyi savunmamıştır. Çanakkale Savaşı'nda emperyalist amaçlarla ülkemize gönderilen ve savaşta ölen İn-

giliz askerlerinin Conkbayırı'ndaki mezarlığında bir mezartaşının üzerinde "insanlık için asil bir şekilde öldü" ("he nobly died for humanity"), bir diğzerinin üzerinde ise "demokrasi için" ("for democracy") yazmaktadır.

Avrupa Birliği'nin Türkiye'ye yönelik politikasının hangi noktaya vardığı, Avrupa Birliği Genişleme Dairesi Türkiye Masası Şefi Alain Servantie'nin 20 Kasım 2000 tarihinde terör örgütü PKK'ya yazdığı mektupta açıkça görölmektedir. A.Servantie, bu mektubunda PKK'yı muhatap kabul etmekte, farklı etnik kökenden gelen Türk vatandaşlarının "ulusal azınlık" olarak tanınması taleplerini hatırlatmakta ve PKK Başkanlık Konseyi'ne "derin saygılarını" sunmaktadır.²⁶

Avrupa Birliği'nin Türkiye açısından Sevr Antlaşmasını hortlatmayı amaçlayan bu talepleri kamuoyunda geniş tepki uyandırmış ve Avrupa Birliği'ne yönelik tavrın değişmesine neden olmuştur.

Bugün bazı büyük sermaye çevreleri, bazı siyasi partilerin bazı yöneticileri, Cumhuriyet düşmanları, bölücüler ve İkinci Cumhuriyetçiler, Avrupa Birliği'nin bu taleplerini onaylamaktadır. Ortada bir Avrupa Birlikçi cephe vardır. Buna karşılık Türkiye Cumhuriyeti'nin bütünlüğünü ve ba-

26 Milliyet, 2.12.2000.

ğimsizliğini, laik ve demokratik sosyal hukuk devletini, Türk aydınlanmasını, parlamenter demokratik sistemi savunanlar, Avrupa Birliği'nin bu haksız dayatmalarına karşı çıkmaktadır. Halkımızın büyük çoğunluğu bu saftadır. 2000 yılının son günlerinde **Radikal Gazetesi** tarafından yaptırılan bir anket, halkımızın yüzde 43,6'sının AB'ye girmeye karşı, yalnızca yüzde 25,2'sinin AB'ye girmeye taraftar olduğunu ortaya koymuştur. Halkımızın yüzde 8,4'ü ise, AB hiçbir şart ileri sürmese bile AB'ye girmeye karşıdır.²⁷ Diğer taraftan, Milli Güvenlik Kurulu'na Türk Silahlı Kuvvetleri tarafından aynı günlerde sunulan bir belge konusunda da **Cumhuriyet Gazetesi**'nde aşağıdaki haber yer almaktadır:²⁸

"Askerlerin çalışma belgesi olarak görülen rapor, Türkiye'nin AB rotasında Kıbrıs'ın yanı sıra kültürel hak istemlerinin de önemli bir engel olduğunu gösteriyor...Askerlerin, AB'ye ret nedenlerinin ana hatları bu raporla belirlenmiş oldu. Kıbrıs'ın yanı sıra, katılım ortaklığı belgesinde yer alan reform beklentilerinin de Türkiye'nin üniter yapısına yönelik kaygı uyandıracak nitelikte olduğu belirlendi. Türkiye'nin üniter yapısına yönelik uluslararası bir plan olduğu

27 **Radikal**, 30.12.2000.

28 **Cumhuriyet**, 1.12.2000.

savlarının da hedefi olarak AB gösteriliyor. Bu durumda, Türkiye ile AB'nin paylaşılabileceği ortak bir gelecek olmayacağı inancı güçleniyor...Askerlerin de üniter yapıyı bozabilecek gelişmelere dikkat çektiği biliniyor."

AVRUPA BİRLİĞİ'NE ADAY ÜYELİK İŞÇİ SINIFIMIZA BİR KAZANIM GETİRECEK Mİ?

Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne aday üyeliğinin ve girişinin, sendikal hak ve özgürlükler ve temel işçi hakları açısından doğrudan önemli hiçbir katkısı yoktur. Avrupa Birliği hukukunda (AB müktesebatı) bu konularda önemli bağlayıcı düzenlemeler bulunmamaktadır. Ancak bu konuda (bilmeyerek veya kasıtlı) bir çarpıtma da söz konusudur. Örneğin, **Bakış Gazetesi**'nin 20 Aralık 1999 günlü sayısında şu değerlendirme yer alıyordu:

"Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üye olacak aday ülkeler arasına alınmasının yol açtığı yükümlülükler bir çok kesim gibi emek hareketine de önemli etkileri olacak. Bunun olumsuz yönleri olacağı gibi olumlu yönleri de var. Özellikle de örgütlenme ve toplu sözleşme açısından, ILO kararlarını uygulamakta yavaş davranan Türkiye'nin, altına imza attığı Avrupa Sözleşmesi'nin 11. maddesi ile Avrupa Sosyal Şartı sendikal hareketi olumlu yönden etkileyecekler-

rin başında geliyor. Türkiye'nin çekince koyduğu 5. ve 6. madde hemen öne çıkıyor."

Bakış Gazetesi'nde adı geçen belgeler, Avrupa Birliği'nin değil, Türkiye'nin 51 yıldır üyesi bulunduğu Avrupa Konseyi'nindir. Avrupa Konseyi'nin 1950 yılında kabul ettiği İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunması Konusundaki Avrupa Sözleşmesi (Madde 11) ve 1961 yılında kabul ettiği Avrupa Sosyal Şartı (İkinci Bölüm, M. 5 ve 6) Avrupa Birliği açısından bağlayıcı metinler değildir.

Bu yanlışlık, Avrupa kurumlarını yeterince bilmemekten kaynaklanmaktadır. Avrupa Konseyi (Council of Europe), Türkiye'nin zaten üyesi bulunduğu bir örgüttür. Bakış Gazetesi'nin gönderme yaptığı metinler, bu örgütündür. Yukarıda da belirtildiği gibi, Avrupa Birliği'nin "Konsey" adıyla bir organı vardır. Bu organa bazan Bakanlar Konseyi veya Avrupa Birliği Konseyi adı verilmektedir; Avrupa Birliği'nin yasama organıdır.

Avrupa Toplulukları Antlaşmasının 137(6). maddesi, Avrupa Birliği Konseyi'nin sendikalaşma hakkı veya grev hakkı konusunda yönergeler çıkarmasını engellemektedir. Ayrıca, yapılacak düzenlemelerde küçük ve orta büyüklükteki işletmeler kapsam dışındadır tutulabilmektedir.

9 Aralık 1989 tarihinde Avrupa Birliği Konseyi tarafından onaylanan ve Avrupa Konseyi'nin ("Council of Europe") Avrupa Sosyal Şartı'ndan (1961) tamamiyle farklı olan Avrupa Topluluğu Sosyal Şartı ise Türkiye'nin onayladığı ILO Sözleşmelerinde yer alandan çok daha geri haklar içermektedir. Bu belgenin hayata geçirilmesi için Avrupa Komisyonu 29.11.1989 tarihinde bir eylem programı kabul etmiştir. Ancak AT Sosyal Şartı da, bu eylem programı da hukuki bağlayıcılığı olmayan niyet açıklaması niteliğindedir. 2000 yılı Kasım ayında kabul edilen Avrupa Temel Haklar Bildirgesi de, önemli hak içermeyen bir tavsiye metnidir.

Avrupa Birliği ülkelerinde ücretler, iş güvencesi, sendikalaşma, toplu pazarlık ve grev gibi alanlardaki ileri haklar, Avrupa Birliği müktesebatından değil, ilgili ülkelerin ulusal mevzuatlarından kaynaklanmaktadır. Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne adaylık süreci ile uyum sağlama-sı gereken Avrupa Birliği müktesebatında işçi hakları açısından yalnızca kadın-erkek eşitliği, işçi sağlığı ve iş güvenliği ve danışma organı niteliğindeki işletme konseylerine ilişkin düzenlemeler vardır.

Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne adaylığının Avrupa işçi sınıfı ile bütünleşme açısından bir yararı da olmayacaktır. Avrupa sendikaları ile ilişkiler günümüzde de vardır. Türkiye'den TÜRK-İŞ, DİSK, HAK-İŞ ve KESK'in üyesi bu-

TÜRK-İS
Dış İlişkiler
lunduğu Avrupa Sendikalar Konfederasyonu (ETUC) özellikle 1990'lı yıllarda Avrupa Komisyonu'nun (oluşmakta olan Avrupa Birleşik Devletleri Hükümeti'nin) parasını kullanmaya ağırlık vermiştir ve Avrupa Komisyonu ile son derece yakın bir çizgi izlemektedir. Avrupa Sendikalar Konfederasyonu'nun faaliyetlerinde harcadığı paranın yaklaşık yüzde 85'i Avrupa Komisyonu tarafından sağlanmaktadır. Avrupa Sendikalar Konfederasyonu'na bağlı Avrupa Sendika Enstitüsü'nün 1997 yılında 126,9 milyon Belçika Franklık toplam gelirinin 119,3 milyon Franklık bölümü Avrupa Komisyonu'ndan (Avrupa devletinden) alınmıştır. Avrupa Sendika Enstitüsü'nün 1998 yılındaki 134,1 milyon Belçika Franklık toplam bütçesinin 126,4 milyon Belçika Franklık bölümünün Avrupa Komisyonu'ndan alınması öngörülüyordu. Avrupa sendikalarının önemli bir bölümü, Avrupa sermayesinin dünyanın diğer ülkelerde elde ettiği yüksek karların küçük bir bölümünü, "Avrupa sosyal modeli" adı verilen sistem içinde paylaşmaya hazır bir görünümündedir.



DRK Şişli Mektebi



337.14 KOÇ 2001